

Sygn. akt II Ca 615/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 września 2013 r.

Sąd Okręgowy w Białymstoku II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Jolanta Fedorowicz (spr.)
Sędziowie:	SSO Grażyna Wołosowicz SSO Bogdan Łaskiewicz
Protokolant:	st. sekr. sąd. Zofia Szczęsłowicz

po rozpoznaniu w dniu 27 września 2013 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa Ś. R.

przeciwko E. R. i A. R.

o ustanowienie rozdzielności majątkowej

na skutek apelacji pozwanej A. R.

od wyroku Sądu Rejonowego w Bielsku Podlaskim

z dnia 26 marca 2013 r. sygn. akt III RC 412/12

I. zmienia zaskarżony wyrok w całości i oddala powództwo oraz zasądza od powódki na rzecz pozwanej A. R. kwotę 360 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu;

II. zasądza od powódki na rzecz pozwanej A. R. kwotę 380 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za instancję odwoławczą, w tym kwotę 180 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

UZASADNIENIE

Powódka Ś. R. po ostatecznym sprecyzowaniu powództwa domagała się ustanowienia przez Sąd rozdzielności majątkowej pomiędzy pozwanymi E. R. i A. R., jaka powstała pomiędzy nimi w wyniku zawarcia związku małżeńskiego w dniu 22 września 2006 r. z datą wsteczną tj. z dniem 22 września 2006 r.

Pozwana A. R. wniosła o oddalenie powództwa w całości, a pozwany E. R. nie zajął stanowiska w sprawie.

Wyrokiem z dnia 26 marca 2013 r., zaocznym w stosunku do E. R., Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim ustanowił z dniem 22 września 2006 r. rozdzielną majątkową pomiędzy małżonkami A. R. i E. R., między którymi wspólność majątkowa małżeńska wynika z zawartego przez nich w dniu 22 września 2006 r. związku małżeńskiego przed Kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego w S., zapisanego w księdze małżeństw za numerem (...) oraz zasądził od pozwanych na rzecz powódki kwotę 200 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

Z ustaleń poczynionych przez Sąd I instancji wynika, że A. R. i E. R. zawarli związek małżeński w dniu 22.09.2006 roku. Z tego związku nie mają dzieci. Małżonkowie mieszkają razem.

Sąd I instancji ustalił również, że E. R. jest byłym mężem powódki Ś. R.. Posiada zadłużenia na rzecz powódki Ś. R.. Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim wyrokiem z dnia 16.05.2006 r. w sprawie sygn. akt III RC 18/06, zmienionym wyrokiem Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 11.08.2006 r. w sprawie sygn. akt II Ca 402/06 zasądził od pozwanego E. R. na rzecz powódki Ś. R. alimenty w kwocie po 1000 złotych miesięcznie. Na wniosek wierzycielki Ś. R. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Bielsku Podlaskim R. J. prowadzi postępowanie egzekucyjne w sprawie sygn. akt Kmp (...). Ponadto pozwany ma zadłużenie wobec powódki w wysokości 123.130,50 zł. zasądzonej postanowieniem Sądu Rejonowego w Bielsku Podlaskim z dnia 5.02.2010 r. w sprawie sygn. akt I Ns 1200/07, zmienionym postanowieniem Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 31.01.2011 r. w sprawie sygn. akt II Ca 563/10 z tytułu dopłaty w wyniku podziału majątku wspólnego, której nie spłacił. W tej sprawie toczyło się postępowanie egzekucyjne u Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy-Woli A. L..

Wierzycielka wniosła o przeprowadzenie egzekucji z ograniczonego prawa rzeczowego stanowiącego spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego położonego w W.. W toku postępowania egzekucyjnego ustalono, iż mieszkanie stanowi własność dłużnika i jego żony A. R., która wniosła sprzeciw co do dalszego prowadzenia egzekucji. Komornik poinformował o tym wierzycielkę. Postanowieniem z dnia 12.12.2012 roku postępowanie umorzono na podstawie art. 823 kpc, albowiem wierzycielka w ciągu roku nie dokonała czynności potrzebnych do dalszego prowadzenia postępowania i nie złożyła klauzuli wykonalności wydanej na małżonka dłużnika.

Dokonując oceny żądania powódki, Sąd I instancji odwołał się do art. 52 § 1 a krio, określającego przesłanki ustanowienia rozdzielną majątkową na żądanie wierzyciela jednego z małżonków. Zdaniem Sądu I instancji w rozpatrywanej sprawie zostały spełnione warunki z tego przepisu. Sąd ocenił, że istnienie wierzytelności wobec pozwanego E. R. uzasadniającej żądanie powódki ustanowienia rozdzielną majątkową jest bezsporne. W ocenie Sądu zaspokojenie wierzytelności wymaga dokonania podziału majątku wspólnego małżonków gdyż nie ma możliwości zaspokojenia jej z majątku osobistego dłużnika. Okoliczności te świadczą o tym, że powództwo jest zasadne, a zatem Sąd ustanowił rozdzielną majątkową z datą zawarcia związku małżeńskiego, ponieważ dzięki temu możliwe będzie zaspokojenie z udziału w majątku wspólnym, który w wyniku podziału przypadnie pozwanemu E. R..

O kosztach procesu Sąd I instancji orzekł na podstawie art. 98 kpc.

Apelację od powyższego wyroku wniosła pozwana A. R.. Zaskarżyła go w całości i zarzuciła:

1. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, polegający na:

- błędnym uznaniu, że zachodzą podstawy do orzeczenia rozdzielną majątkową pomiędzy A. R. a E. R. od dnia zawarcia ślubu pomiędzy stronami, pomimo że strony zawarły w formie umownej taką rozdzielną z dniem 19 czerwca 2009 r. oraz, iż wystąpiły ważne i wyjątkowe powody, by Sąd był uprawniony do orzeczenia rozdzielną majątkową z datą wsteczną, czyli przed wniesieniem powództwa przez powódkę;

2. naruszenie prawa procesowego, w szczególności poprzez naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów w zakresie błędnej interpretacji, iż:

- pomiędzy pozwanymi panuje ustrój wspólności majątkowej małżeńskiej, dając wiarę twierdzeniom powódki, podczas gdy pozwana wielokrotnie wskazywała, iż pozwani zawarli umowę rozdzielności majątkowej;

- wystąpiły ważne powody, dla których możliwym jest orzeczenie przez Sąd rozdzielności majątkowej z datą wsteczną, czyli przed wniesieniem powództwa przez powódkę.

Wskazując na powyższe uchybienia, pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w Bielsku Podlaskim do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd I instancji poczynił prawidłowe ale niepełne ustalenia faktyczne sprawy i niezasadnie uznał, że zostały spełnione przesłanki z art. 52 § 1a kro do ustanowienia przez Sąd rozdzielności majątkowej pomiędzy pozwanymi. Uszło bowiem uwadze Sądu, że małżonkowie E. R. i A. R. na podstawie umowy zawartej w formie aktu notarialnego wyłączyli z dniem 19 czerwca 2009 roku wspólność majątkową. Okoliczność zawarcia tej umowy podnosiła w toku procesu sama powódka, a kopia tej umowy znajdowała się w aktach postępowania egzekucyjnego Km (...) Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy W. A. L. – karta 19 – 19 odw., z których Sąd Rejonowy przeprowadził dowód (na mocy zarządzenia z 25 września 2013 roku sporządzono kopię tej umowy i wszyto do akt sprawy niniejszej – karta 193).

Zdaniem Sądu Okręgowego uwzględnienie tej okoliczności miało decydujące znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy i skutkowało koniecznością zmiany zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa.

Na wstępie należy wskazać, że zgodnie z art. 52 § 1a kro ustanowienia przez sąd rozdzielności majątkowej może żądać także wierzyciel jednego z małżonków jeżeli uprawdopodobni, że zaspokojenie wierzytelności stwierdzonej tytułem wykonawczym wymaga dokonania podziału majątku wspólnego małżonków.

Z powyższego przepisu wynika, że dla uwzględnienia wytoczonego przez wierzyciela powództwa o ustanowienie rozdzielności majątkowej konieczne jest spełnienie dwóch przesłanek:

1. wykazanie istnienia stwierdzonej tytułem wykonawczym wierzytelności w stosunku do jednego z małżonków;
2. uprawdopodobnienie, że zaspokojenie tej wierzytelności wymaga podziału majątku wspólnego małżonków.

Zaspokojenie wierzytelności przysługującej od jednego z małżonków wymaga dokonania podziału majątku wspólnego wówczas, gdy nie ma możliwości zaspokojenia tej wierzytelności z majątku osobistego dłużnika i składników majątku wspólnego małżonka wymienionych w art. 41 § 2 kro i gdy brak podstaw do poszukiwania zaspokojenia z majątku wspólnego małżonków (brak podstaw do nadania klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika z ograniczeniem jego odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością majątkową – art. 787 i 787¹ kpc), natomiast możliwe będzie zaspokojenie z udziału w majątku wspólnym małżonków, który w wyniku podziału przypadnie temu małżonkowi, który jest dłużnikiem.

W prawidłowych w tym zakresie ustaleń Sądu I instancji wynika, że powódka jest wierzycielką pozwanego E. R.. Analiza dołączonych akt spraw egzekucyjnych i zgromadzonej w nich dokumentacji prowadzi do jednoznacznego wniosku, że przysługują jej wierzytelności stwierdzone tytułami wykonawczymi. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Bielsku Podlaskim R. J. prowadzi postępowanie egzekucyjne w sprawie sygn. akt Kmp (...). Natomiast Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy-Woli postanowieniem z dnia 12.12.2012 roku umorzył postępowanie w sprawie Km (...) na podstawie art. 823 kpc. W uzasadnieniu wskazano, że wierzycielka w ciągu

roku nie dokonała czynności potrzebnych do dalszego prowadzenia egzekucji i nie uzyskała klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika (k. 54 akt Km (...)).

Niewątpliwie więc powódka wykazała, że istnieje stwierdzona tytułem wykonawczym jej wierzytelność wobec pozwanego E. R..

Zdaniem jednak Sądu Okręgowego nie zostało w sprawie uprawdopodobnione, że niezbędne jest wydanie wyroku o ustanowienie rozdzielnosci majątkowej, albowiem zaspokojenie wierzytelności powódki wymaga podziału majątku wspólnego

W wyniku bowiem zawarcia między pozwanymi umowy z dnia 19 czerwca 2009 roku o wyłączeniu wspólności majątkowej nie ma już między nimi tego ustroju majątkowego.

Od chwili zawarcia tej umowy E. i A. małżonkowie R. nie mają już majątku wspólnego, a każde z nich ma swój majątek osobisty, którym zarządza i rozporządza samodzielnie, tj. bez udziału drugiego małżonka. Do majątków osobistych weszły przedmioty majątkowe nabyte przez każdego z nich przed powstaniem wspólności majątkowej, przedmioty majątkowe stanowiące majątek osobisty w czasie trwania wspólności majątkowej, udział przypadający każdemu z małżonków w dotychczasowym majątku wspólnym oraz przedmioty majątkowe nabyte przez każde z małżonków po zawarciu umowy. Majątek, który był objęty wspólnością może zostać podzielony między małżonkami (art. 46 kro w zw. z art. 1037 kc).

Wobec powyższego należy uznać, że już od 19 czerwca 2009 roku powódka ma możliwość prowadzenia egzekucji z majątku osobistego pozwanego E. R., w tym również z udziału w majątku jaki nabył w trakcie trwania wspólności majątkowej z obecną zoną A. R.. Oznacza to, że wyrok Sądu o ustanowienie rozdzielnosci majątkowej nie jest potrzebny do umożliwienia zaspokojenia wierzytelności powódki z majątku wspólnego pozwanym. Taką możliwość uzyskała ona bowiem z chwilą zawarcia przez nich umowy o wyłączeniu wspólności majątkowej z dniem 19 czerwca 2013 roku.

W związku z powyższym należy wskazać, że zaspokojenie wierzyciela jednego z małżonków z tego udziału w majątku wspólnym wymaga uprzedniego zajęcia prawa tego małżonka do żądania podziału majątku wspólnego (art. 896 kpc w zw. z art. 909 kpc). Z mocy tego zajęcia wierzyciel może żądać podziału majątku wspólnego dłużnika i jego małżonka (art. 912 kpc), a po dokonaniu podziału może żądać zaspokojenia swojej wierzytelności ze składników majątkowych przyznanych dłużnikowi w wyniku podziału. Powódka może też prowadzić egzekucję z udziału w poszczególnych składnikach tego majątku.

Z uwagi na powyższe argumenty Sąd Okręgowy uznał, że nie zostały spełnione przesłanki z art. 52 § 1a kro do uwzględnienia żądania pozwu. Między pozwanymi nie istnieje bowiem od 19 czerwca 2009 roku wspólność ustawowa i nie jest potrzebny wyrok Sądu o ustanowienie rozdzielnosci majątkowej aby umożliwić powódce zaspokojenie jej wierzytelności z majątku wspólnego pozwanym.

Wskazać też trzeba, że w judykaturze prezentowany jest pogląd, że w razie umownego wyłączenia wspólności ustawowej niedopuszczalne jest ustanowienie rozdzielnosci majątkowej przez Sąd. Zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 czerwca 2003 r., III CKN 545/01, LEX nr 82129 umowne wyłączenie wspólności ustawowej w czasie trwania małżeństwa wyklucza powództwo przewidziane w art. 52 § 1 krio, niezależnie od tego, jakiego okresu lub oznaczenia daty dotyczy późniejsze żądanie zniesienia wspólności majątkowej. Wcześniej tożsame stanowisko, z tym że co do okresu poprzedzającego zawarcie umowy, Sąd Najwyższy zajął w uchwale z dnia 30 maja 1996 r., III CZP 54/96, LEX nr 25392.

Powódka w toku procesu wskazywała na działania pozwanego E. R., mające na celu uszczuplenie jego majątku, z którego możliwa byłaby egzekucja. Należy jednak stwierdzić, że ochrona wierzyciela w razie podejmowania przez dłużnika kroków w celu wyprowadzenia określonych składników z jego majątku jest możliwa przy wykorzystaniu odmiennych instrumentów prawnych. Tego rodzaju zachowanie dłużnika nie stanowiło podstaw do uwzględnienia powództwa w sprawie niniejszej.

Zwrócić trzeba również uwagę na inną istotną niekonsekwencję rozumowania przedstawionego przez Sąd I instancji. Sąd ten bowiem argumentował, iż ustanowienie rozdzielności majątkowej z datą zawarcia związku małżeńskiego przez pozwanych umożliwi wierzytelce zaspokojenie z udziału w majątku wspólnym, który w wyniku podziału przypadnie pozwanemu E. R.. Tymczasem ustanowienie przez Sąd rozdzielności majątkowej z datą 22 września (...). czyli z datą zawarcia związku małżeńskiego przez pozwanych wywarłoby ten skutek, że nie powstałby w ogóle majątek wspólny pozwanych. Zatem niemożliwe byłoby faktycznie dokonanie jego podziału, co było intencją powódki i co przyjął za uzasadnienie swego rozstrzygnięcia Sąd I instancji.

Mając na uwadze całokształt przedstawionej argumentacji, Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 kpc zmienił zaskarżony wyrok i oddalił powództwo.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 kpc, zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Powódka jako strona przegrywająca proces winna jest ponieść całość tych kosztów. Na koszty postępowania pierwszoinstancyjnego złożyły się koszty zastępstwa procesowego pozwanej w tym postępowaniu ustalone na podstawie § 7 ust. 1 pkt 9 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. 2002 Nr 163 poz. 1348 ze zm.). Natomiast na koszty postępowania odwoławczego, o których również rozstrzygnięto na podstawie art. 98 § 1 kpc złożyły się opłata od apelacji w kwocie 200 złotych oraz koszty zastępstwa procesowego pozwanej w tym postępowaniu ustalone na podstawie § 13 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 7 ust. 1 pkt 9 przywołanego wyżej rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości.